

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 23)

apríl 2022

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí dvadsiatu tretiu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy dvadsiatej tretej aktualizácie komentára už nie je vyhlásený núdzový stav, ktorý sa zrušil s účinnosťou od 23. februára 2022. Naďalej však na území Slovenska platí mimoriadny stav. Finančná podpora prostredníctvom opatrení „Prvej pomoci“ sa bude vyplácať do konca februára 2022 v rozsahu atraktívnejšej „Prvej pomoci +“.² Znovuzavedenie opatrenia 3B pre oprávnené podniky bolo prijaté s cieľom sanovať výpadok tržieb najmä v sektore služieb. Zatiaľ čo zamestnávateľia za marec budú čerpať finančnú pomoc na základe Zákona č. 215/2021 Z. z. o podpore v čase skrátenej práce, SZČO využijú projekt na podporu udržania pracovných miest. Ten efektívne nahradí nástroje projektu „Prvej pomoci“, ktoré sa využívali nepretržite od marca 2020 (s výnimkou augusta 2021).³

Podľa dát dostupných k 31. marcu 2022 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou takmer 218 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške cez 2,44 miliardy eur. Uvedenou sumou sa podporila približne tretina pracovných miest v ekonomike.⁴ Cez „Prvú pomoc“ bolo za obdobie marec 2020 až december 2020 podporených zhruba 2,95 milióna mesačných pracovných miest („človekomesiacov“, zamestnancov alebo SZČO). Za rok 2021 bola poskytnutá podpora celkovo na viac ako 2,44 milióna mesačných pracovných miest. Za úvodné dva mesiace roku 2022 smerovala pomoc predbežne na zhruba 243 tisíc pracovných miest. S postupným zhoršovaním epidemickej situácie sme od septembra 2021 pozorovali medzimesačné zintenzívňovanie čerpania, čo sa odrazilo aj v počte podporených mesačných pracovných miest. K zvýšeniu čerpania ku koncu roku prispeli aj zmeny v poskytovaní „Prvej pomoci“. Za november sa začala vyplácať atraktívnejšia „Prvá pomoc +“. K ďalšej úprave došlo za december a nasledujúce mesiace, keď sa umožnilo podnikom s najviac 49 zamestnancami využívať opatrenie 3B, ktorého používanie bolo pozastavené v období júl – november 2021. Na základe dostupných údajov ku kulminácii došlo v decembri, keď sa podporilo takmer 164 tisíc pracovných miest, na udržanie ktorých smerovala „Prvá pomoc“ v objeme takmer 85 miliónov eur. Za január a február 2022 evidujeme útlm, čo do určitej miery pripisujeme na vrub stabilizácii epidemickej situácii.

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 31. marcu 2022. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v roku 2022 s poznámkou uvedenou v texte. Vzhľadom na plánované predĺženie pomoci až do konca februára 2022 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu druhého kvartálu roka 2022.

² Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 19. januára 2022 (materiál UV-1773/2022). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2022).

³ Návrh podmienok projektu na podporu udržania pracovných miest, na ktorých sa vykonáva alebo prevádzkuje samostatná zárobková činnosť v čase vyhlásenej mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a odstránenia ich následkov bol schválený 16. februára 2022 (materiál UV--4774/2022). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2022).

⁴ Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec 2020 až január 2022; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 31. marcu 2021 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

Údaje za január a najmä február budú podliehať dodatočným korekciám, pretože možnosť požiadať o pomoc za posledný z mesiacov je naďalej otvorená, a to do konca apríla 2022.

Celková uhrádzaná suma sa vyvíja ruka v ruke s počtom podporených mesačných pracovných miest a rovnako zohľadňuje aj stav epidemickej situácie. Minimum v objeme vyplácanej „Prvej pomoci“ sme zaznamenali v júli 2021, a to na úrovni 30 miliónov eur. Medzimesačný pokles bol badateľný od februára 2021, za ktorý smerovalo na udržanie pracovných miest viac ako 212 miliónov eur, čo predstavuje aj maximum v objeme vyplatenej „Prvej pomoci“. Postupný nástup tretej a neskôr aj štvrtej vlny sa prejavil aj na údajoch o čerpaní. Do decembra 2021 dochádzalo k medzimesačnému nárastu vyplatenej pomoci. Podľa dostupných údajov sa za december vyplatilo prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“ bezmála 85 miliónov eur. Čerstvé údaje za január a február signalizujú, že sme dosiahli vrchol a objem uhrádzanej pomoci a počet podporených mesačných pracovných miest výraznejšie nepresiahne decembrové hodnoty. Čerstvé februárové údaje budú podliehať ďalším korekciám, pretože možnosť požiadať o finančnú pomoc je naďalej otvorená, a to až do 30. apríla 2022.

Nástroje „Prvej pomoci“ naďalej najintenzívnejšie využívajú mikropodniky, pričom ich podiel na uhrádzanej sume od novembra 2021 vzrástol a udržuje sa nad hranicou 60 %. Podobné pomerové zastúpenie naznačujú aj predbežné februárové čísla. Postupné zintenzívnenie čerpania u tejto kategórie podnikov, počnúc novembrom, dokážeme pripísať najmä prechodu na „Prvú pomoc +“ s opätovným zavedením opatrenia 3B od decembra 2021. Situácia u malých a stredných podnikov sa vyvíja v rovnakom období odlišne. Za september 2021 bol podiel malých a stredných podnikov v blízkosti 7,4 %, resp. 4,3 %. Do decembra sa pomerné zastúpenie malých podnikov výrazne zvýšilo, a to na takmer 22 %. Stredným podnikom prúdilo za december bezmála 7 % vyplatenej pomoci. Za nárastom čerpania u malých podnikov identifikujeme rovnaké činitele aké zohrali úlohu u mikropodnikov. Zaujímavý je vývoj v kategórii veľkých podnikov. Zatiaľ čo za október smerovalo veľkým podnikom viac ako 29 % uhrádzanej „Prvej pomoci“, za december je podiel blízko 7 %. Aktualizované januárové údaje potvrdzujú pozorovaný stav v predchádzajúcich mesiacoch. Pri interpretácii čerstvých februárových údajov je potrebné brať do úvahy mieru neistoty, ktorá je spojená s prezentovaným stavom, keďže sa naďalej jedná o predbežné údaje. V nasledujúcej aktualizácii dôjde k ich ďalšiemu upresneniu.

Odvetvová štruktúra prijímateľov sa od novembra dynamicky mení. Kým ešte v októbri 2021 smerovala najväčšia časť do priemyselnej výroby, a to viac ako tretina, za november sa o pozíciu odvetvia s najintenzívnejším čerpaním delia priemyselná výroba a ubytovacie a stravovacie služby s podielom nad 18 %. Za december 2021 sa na čele osamostatnili podniky pôsobiace v ubytovacích a stravovacích službách s čerpaním na hranici 21 %. S viac ako 18 % nasledovalo odvetvie veľkoobchodu a maloobchodu. Za január 2022 evidujeme ďalšie posuny. Predbežne najintenzívnejšie čerpajú „Prvú pomoc“ firmy pôsobiace v stavebníctve a priemyselnej výrobe s podielom v blízkosti 18 %. S odstupom približne 1 p.b. nasledujú firmy z veľko- a maloobchodu. Februárové čísla dotvárajú obraz dynamicky sa meniacej situácie, keď viac ako 19 % uhrádzanej „Prvej pomoci“ čerpajú doposiaľ firmy pôsobiace v odvetví stavebníctva, pred firmami z priemyselnej výroby a veľkoobchodu a maloobchodu. Rozdiely medzi odvetvami sú kozmetické, preto možno očakávať dodatočné posuny, a to najmä vo februárových údajoch. Nemožno vylúčiť ani úpravy v januárových dátach.

Mierne odlišné je zastúpenie odvetví v počte podporených pracovných miest v jednotlivých mesiacoch. S výnimkou januára a februára 2021, keď bolo najviac pracovných miest podporených v maloobchode a veľkoobchode, dominuje v podpore pracovných miest po celý čas vyplácania „Prvej pomoci“ priemyselná výroba. V novembri 2021 klesol podiel priemyslu na podporených miestach z úrovne presahujúcej 43 % v predchádzajúcich mesiacoch na viac ako 27 % a údaje za december a január naznačujú stabilizáciu v blízkosti štvrtinového podielu. Naďalej však platí, že v žiadnom inom odvetví nie je podporených viac pracovných miest.

Spomedzi opatrení predstavovalo opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnanca viac ako polovicu celkovej vyplatenej sumy za jednotlivé mesiace od mája 2020 do januára 2021. Do marca 2021 klesol podiel tohto opatrenia na menej ako 44 %, ale za obdobie apríl až jún evidujeme opätovný nárast k hranici

47 %. Z dôvodu zmien v pravidlách „Prvej pomoci“ platných od júla 2021 sa poskytovanie opatrenia 3B dočasne zastavilo, a preto sme sledovali výrazné zmeny v podieloch u ostatných opatrení. Počas obdobia júl až november sa väčšina, viac ako 90 % „Prvej pomoci“, vyplatila výhradne prostredníctvom opatrení 2 a 3A. Za december 2021 sú podľa dostupných údajov najintenzívnejšie využívané rovnako opatrenia 2 a 3A, ktorých podiel sa na vyplatenej „Prvej pomoci“ znížil na necelých 70 %. Viac ako pätina vyplatenej „Prvej pomoci“ za tento mesiac prúdila prostredníctvom opatrenia 3B. Zmenu v intenzite využívania opatrení signalizujú januárové údaje. Naďalej najväčšia časť uhrádzanej „Prvej pomoci“ prúdi cez opatrenia 2, a to približne 46 %. Spoločne cez opatrenia 3A a 3B smeruje ďalšia zhruba polovica janurovej alokácie s mierne vyššou intenzitou využívania opatrenia 3B, a to na úrovni presahujúcej 25 %. Za február sa pomerné zastúpenie opatrenia 3B znížilo, avšak s ďalším spracovaním žiadostí a výkazov očakávame dodatočné korekcie.

Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto mala v letných mesiacoch roka 2020 mierne klesajúci trend a v septembri dosiahla 271 eur. Navýšenie príspevkov v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ sa prejavilo už v dátach za október, november a december. Tento trend pokračoval aj v januári 2021, keď priemerná podpora na jedno pracovné miesto dosiahla 521 eur. Príspevky za obdobie február až jún 2021 boli vyplácané cez rozšírenú schému „Prvá pomoc ++“, čo sa premietlo aj do výšky priemernej finančnej podpory na jedno pracovné miesto. Pomoc pripadajúca na jedného zamestnanca sa za február a marec ustálila v blízkosti 613 eur, respektíve 628 eur. Za apríl až jún sme zaznamenali postupný pokles priemernej pomoci na zamestnanca, a to na úroveň blízko 545 eur. Priemerná podpora za mesiace júl až október klesla v súvislosti s lepšou epidemickou situáciou a prechodom na základnú „Prvú pomoc“, avšak naďalej pripadalo na zamestnanca priemerne viac ako 350 eur. Údaje za november, resp. december 2021 reflektujú opätovný prechod na štedrejší rámec „Prvá pomoc +“, keď na jedno pracovné miesto pripadá v priemere viac ako 446 eur a zhruba 516 eur. Čerstvé januárové a februárové údaje signalizujú ďalšie navýšenie až k hranici 550 eur, avšak s ďalším spracovaním žiadostí a výkazov spravidla dochádza k miernemu zníženiu priemernej finančnej pomoci.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) bolo vyplatených o 453 403 viac dávok ošetrovného, čo predstavovalo nárast výdavkov o takmer 148 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec 2021 až február 2022) vzrástli výdavky na dávku ošetrovné v porovnaní s predpandemickým obdobím v roku 2019 o dodatočných 36 miliónov eur (181 %). Na začiatku tretieho roka pandémie v marci 2022 stúpili výdavky o 2,5 milióna eur (92 %) v porovnaní s marcom 2019.

Počas prvého roka pandémie výrazne vzrástlo aj vyplácanie dávok nemocenské. V porovnaní s obdobím pred vypuknutím pandémie vzrástol počet vyplatených dávok o 571 676, čo sa premietlo aj do zvýšenia výdavkov o takmer 190 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec 2021 až február 2022) vzrástli výdavky na nemocenské v porovnaní s obdobím pred pandemiou o dodatočných 238 miliónov eur (53 %) a v treťom roku pandémie (marec 2022) o takmer 14 miliónov eur (35 %).

Úvod

Tento dokument je v poradí dvadsiatou treťou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020; Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b).⁵ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od 1. októbra nahradil „Prvú pomoc“ nový rámec, „Prvá pomoc +“, ktorá priamo nadviazala na svoju predchodkyňu, ale zároveň aj zvýšila rozsah pomoci a rozšírila okruh oprávnených osôb. Uznesením vlády schváleným k 2. februáru 2021 na návrh Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, vláda pružne zareagovala na požiadavku ďalšieho navýšenia finančných príspevkov v podobe „**Prvej pomoci ++**“. Vláda prostredníctvom tohto zatriaktívnenia pomoci promptne reagovala na zhoršenú epidemickú situáciu počas druhej vlny pandémie, s cieľom minimalizovať dodatočné negatívne ekonomické a sociálne následky. Rozšírená verzia „Prvej pomoci +“ v podobe tzv. „Prvej pomoci ++“ navýšila finančné príspevky, zároveň však došlo k úprave pri výpočte príspevku s cieľom odbremeniť zamestnávateľov od platenia celej výšky odvodov za svojich zamestnancov. Pomoc pre postihnuté subjekty sa na základe pravidiel „Prvej pomoci ++“ vyplácala od februára 2021 až do konca júna 2021. Uznesením vlády prijatým 9. júna 2021 sa vyplácanie finančnej pomoci za júl 2021 naviazalo na stav epidemickej situácie cez tzv. Covid automat. Úpravou Covid automatu na základe uznesenia vlády prijatého 10. augusta 2021 došlo k zmenám v poskytovaní finančných príspevkov prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“. Za august, aj kvôli priaznivej epidemickej situácii, keď sa viac ako 40 okresov nachádzalo vo fáze monitoringu, sa vláda rozhodla vypnúť poskytovanie finančnej pomoci. Za september sa uplatňovala „Prvá pomoc“ bez možnosti využitia opatrenia 3B.⁶ K ďalšiemu rozšíreniu okruhu oprávnených subjektov došlo 10. novembra 2021, keď vláda prijala uznesenie,⁷ ktorým sa umožnilo čerpať pomoc aj tým subjektom, ktoré vznikli najneskôr do konca septembra 2021. Zároveň sa umožnilo žiadať o pomoc aj na zamestnancov, ktorí nastúpili k rovnakému dátumu. Tým istým uznesením sa upravila aj výška pomoci za október a ďalšie mesiace tak, aby zohľadňovala zákonnú podmienku, že vyplácaná náhrada mzdy nemôže byť nižšia ako aktuálne platná minimálna mzda. Na základe návrhu ministra práce, sociálnych vecí a rodiny sa 24. novembra prijalo uznesenie, ktorým sa rozšírila pomoc za november a december 2021, keď sa využil rámec „Prvá pomoc +“.⁸ V dôsledku zhoršenej epidemickej situácie v kombinácii s vyhlásením núdzového stavu, sa umožnilo podnikom s najviac 49 zamestnancami (mikro a malé podniky) a poklesom tržieb najmenej 40 % čerpať finančnú pomoc za december 2021 aj cez opatrenie 3B.⁹ Na základe uznesenia prijatého 1. decembra 2021 sa „Prvá pomoc“ bude vyplácať až do konca februára 2022.¹⁰ Rozhodnutie predĺžiť vyplácanie „Prvej pomoci“ plynie najmä z potreby sanovať negatívne dôsledky pandémie

⁵ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na internetovej stránke ISP

institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

⁶ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. augusta 2021 (materiál UV-16464/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁷ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. novembra 2021 (materiál UV-25446/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁸ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 24. novembra 2021 (materiál UV-27081/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁹ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 22. decembra 2021 (materiál UV-29562/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

¹⁰ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 1. decembra 2021 (materiál UV-27687/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

vo vyššej miere a zabezpečiť pokrytie širšieho okruhu subjektov, ktoré by v prípade účinnosti zákona o podpore v čase skrátenej práce, tzv. Kurzarbeitu neboli oprávnenými žiadateľmi. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny sa snaží aj takýmto spôsobom ochrániť trh práce a predísť nežiadúcim socio-ekonomickým dôsledkom. Rovnako 1. decembra bolo prijaté uznesenie, ktorým sa upravila účinnosť zákona o podpore v čase skrátenej práce, keď sa účinnosť posunula z januára na marec 2022.¹¹ K ďalšej úprave podmienok vyplácania „Prvej pomoci“ došlo 19. januára, keď sa uznesením rozhodlo, že aj za úvodné dva mesiace roku 2022 sa bude aplikovať rovnaký rozsah „Prvej pomoci“ ako počas decembra 2021, a teda „Prvá pomoc +“ s možnosťou využiť opatrenie 3B pre mikro a malé podniky s poklesom tržieb o najmenej 40 %.¹² Rovnakým uznesením sa rozšíril okruh oprávnených cieľových skupín o zamestnancov, ktorí boli prijatí do zamestnania najneskôr 1. októbra 2021 a o žiadateľov o príspevok, ktorí začali vykonávať svoju činnosť najneskôr k 1. októbru 2021. Od 1. marca nadobúda účinnosť zákon o podpore v čase skrátenej práce, ktorý efektívne nahrádza nástroje „Prvej pomoci“, avšak nezahŕňa skupinu samostatne zárobkovo činné osoby. Pre SZČO sa vytvoril samostatný projekt na udržanie zamestnanosti.¹³ Ten umožňuje SZČO, ktorej tržby klesli o najmenej 40 %, požiadať o príspevok vo výške 60 % vymeriavacieho základu, z ktorého je SZČO povinná platiť poisťné na sociálne poistenie a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, maximálne do výšky 810 eur.

Po mesiaci opäť prinášame novú aktualizáciu komentára ISP o protipandemických opatreniach na podporu ekonomiky. Dokument prezentuje údaje za obdobie marec 2020 až február 2022.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: zmierňovanie hospodárskych dopadov pandémie pokračuje až do konca februára 2022

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom zmierniť dopady koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa v súčasnosti realizuje v rámci „Prvej pomoci“ prostredníctvom šiestich opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto podpora opakovane predlžovala a upravovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandemiou COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR sa „Prvá pomoc“ bude vyplácať aj za január a február 2022 v identickom rozsahu ako za december 2021, a teda sa uplatní „Prvá pomoc +“.¹⁴ Rovnakým uznesením sa rozhodlo, že mikro a malým podnikom bude umožnené čerpať pomoc aj prostredníctvom opatrenia 3B. Podmienkou je pokles tržieb minimálne o 40 %.

Detaily o jednotlivých schémach platných za obdobie marec 2020 - november 2021 sú k dispozícii v predošlých publikáciách ISP na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandemiou COVID-19 (napr. Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Chujac, T., Komadel, J., a iní. 2021b).¹⁵ Tabuľka 1 poskytuje krátke zhrnutie štruktúry opatrení „Prvej pomoci“ platnej za december 2021 až február 2022.

¹¹ Návrh zákona, ktorým sa mení zákon č. 215/2021 Z.z. o podpore v čase skrátenej práce bol predložený na rokovanie vlády a schválený 1. decembra 2021. Bližšie informácie sú dostupné na adrese: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26684/1>.

¹² Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 19. januára 2022 (materiál UV-1773/2022). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2022).

¹³ Návrh podmienok projektu na podporu udržania pracovných miest, na ktorých sa vykonáva alebo prevádzkuje samostatná zárobková činnosť v čase vyhlásenej mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a odstránenia ich následkov bol schválený 16. februára 2022 (materiál UV--4774/2022). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2022).

¹⁴ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 19. januára 2022 (materiál UV-1773/2022). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2022).

¹⁵ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval

Tabuľka 1 Prehľad opatrení „Prvá pomoc +“^{a, c, d} za december 2021 a január a február 2022

OP	Charakteristika opatrenia	Oprávnený žiadateľ [Cieľová skupina, ak je iná ako žiadateľ]	Výška pomoci
1	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená úradným rozhodnutím: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.10.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.10.2021]	80 % CCP za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)
2	odstupňovaný finančný príspevok v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	nemocensky a dôchodkovo poistené SZČO, ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.10.2021, vrátane SZČO so súbehom pracovného pomeru; oprávnené sú aj SZČO, na ktoré sa vzťahujú odvodové prázdniny	pokles tržieb: príspevok za mesiac 20 % – 39,99 %: 270 € 40 % – 59,99 %: 450 € 60 % – 79,99 %: 630 € 80 % a viac: 810 € príjem z pracovného pomeru vedie ku kráteniu príspevku
3A	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená ekonomickým poklesom: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.10.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.10.2021]	80 % CCP za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)
3B	odstupňovaný finančný príspevok na zamestnancov v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 40 %	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.10.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.10.2021]; oprávnené sú mikro a malé podniky	pokles tržieb: príspevok za mesiac 40 – 59,99 %: 450 € 60 – 79,99 %: 630 € 80 % a viac: 810 €
4A	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	SZČO bez iných príjmov a bez sociálneho poistenia (príjem z pracovného pomeru a dohôd sa pripúšťa), ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.10.2021.	315 € za mesiac; príjem dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku
4B	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	jednoosobová s.r.o., ktorá vznikla najneskôr 1.10.2021 a spĺňa podmienky minimálneho obratu a maximálneho zisku pred zdanením	315 € za mesiac; príjem konateľa dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021); Pozn.:^a Detailný opis opatrení je k dispozícii v predchádzajúcich aktualizáciách komentára ISP k „Prvej pomoci“ dostupnej na webstránke www.institutsocialnejpolitiky.sk; ^bprekážka na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 Zákonníka práce; ^cpoužité skratky: CCP=celková cena práce, OP=opatrenie, SZČO=samostatne zárobkovo činná osoba, VS=sektor verejnej správy. ^d Od júla 2021 do októbra 2021 sa opatrenie 3B neuplatňovalo.

Tabuľka 2 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 31. marcu 2022, osobitne za marec 2020 až február 2022. Údaje za mesiace marec 2020 až december 2021 dostupné k 31. marcu 2022 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za posledný z týchto mesiacov do 28. februára 2022. Za august sa finančná podpora neposkytovala, a preto sú uvedené hodnoty čerpania za tento mesiac nulové. Prezentované údaje najmä za február 2022 budú podliehať dodatočnej úprave, a to z dôvodu

úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

možnosti požiadať o pomoc za tento mesiac do konca apríla 2022. Korekcie očakávame aj v údajoch za január 2022.

Tabuľka 2 Čerpanie finančných príspevkov za marec 2020 až február 2022 z projektov prvej pomoci, stav k 31. 3. 2022^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020	80 073	370 440	82 995 984,63 €	224,05 €	83 021 097,32 €
1	13 693	65 581	18 720 905,66 €	285,46 €	
2	39 573	39 573	9 924 058,57 €	250,78 €	
3A	2 648	68 119	18 367 703,09 €	269,64 €	
3B	12 591	185 627	34 769 652,31 €	187,31 €	
4A	10 574	10 574	1 112 130,00 €	105,18 €	
4B	966	966	101 535,00 €	105,11 €	
apríl 2020	94 577	465 542	176 963 284,60 €	380,12 €	177 031 446,20 €
1	11 264	56 498	28 024 738,03 €	496,03 €	
2	47 452	47 452	22 361 713,26 €	471,25 €	
3A	4 547	102 992	44 086 520,02 €	428,06 €	
3B	17 826	245 207	79 673 043,29 €	324,92 €	
4A	12 266	12 266	2 580 285,00 €	210,36 €	
4B	1 127	1 127	236 985,00 €	210,28 €	
máj 2020	77 258	458 974	145 997 987,63 €	318,10 €	146 075 401,28 €
1	4 050	24 659	10 343 446,91 €	419,46 €	
2	41 432	41 432	18 571 919,81 €	448,25 €	
3A	4 479	109 529	41 471 607,28 €	378,64 €	
3B	17 605	273 740	73 590 554,58 €	268,83 €	
4A	8 647	8 647	1 817 434,05 €	210,18 €	
4B	967	967	203 025,00 €	209,95 €	
jún 2020	52 477	278 175	80 895 325,90 €	290,81 €	80 926 563,28 €
1	348	2 105	808 261,31 €	383,97 €	
2	29 936	29 936	13 102 474,17 €	437,68 €	
3A	3 246	79 934	24 682 952,77 €	308,79 €	
3B	12 209	159 542	40 901 717,65 €	256,37 €	
4A	5 977	5 977	1 256 910,00 €	210,29 €	
4B	681	681	143 010,00 €	210,00 €	
júl 2020	41 816	225 146	63 396 727,90 €	281,58 €	63 403 811,45 €
1	78	472	291 817,64 €	618,26 €	
2	23 812	23 812	10 427 281,98 €	437,90 €	
3A	2 702	73 634	20 116 961,79 €	273,20 €	
3B	9 755	121 816	31 422 361,49 €	257,95 €	
4A	4 854	4 854	1 021 545,00 €	210,45 €	
4B	558	558	116 760,00 €	209,25 €	
august 2020	40 565	201 236	56 916 439,88 €	282,83 €	56 926 947,88 €
1	52	128	61 734,02 €	482,30 €	
2	22 618	22 618	9 893 020,00 €	437,40 €	
3A	2 562	52 830	14 497 878,81 €	274,43 €	
3B	10 365	120 744	31 426 512,05 €	260,27 €	
4A	4 394	4 394	927 675,00 €	211,12 €	
4B	522	522	109 620,00 €	210,00 €	
september 2020	42 968	186 226	50 478 400,71 €	271,06 €	50 488 093,94 €
1	72	209	79 184,15 €	378,87 €	
2	24 088	24 088	10 372 857,65 €	430,62 €	
3A	2 618	43 808	10 316 172,61 €	235,49 €	
3B	10 907	112 880	28 607 581,30 €	253,43 €	
4A	4 658	4 658	980 175,00 €	210,43 €	
4B	583	583	122 430,00 €	210,00 €	
október 2020	72 268	252 576	106 897 962,86 €	423,23 €	106 948 209,93 €
1	1 016	3 706	1 339 956,27 €	361,56 €	
2	39 772	39 772	24 850 966,05 €	624,84 €	
3A	4 851	44 314	14 906 964,14 €	336,39 €	

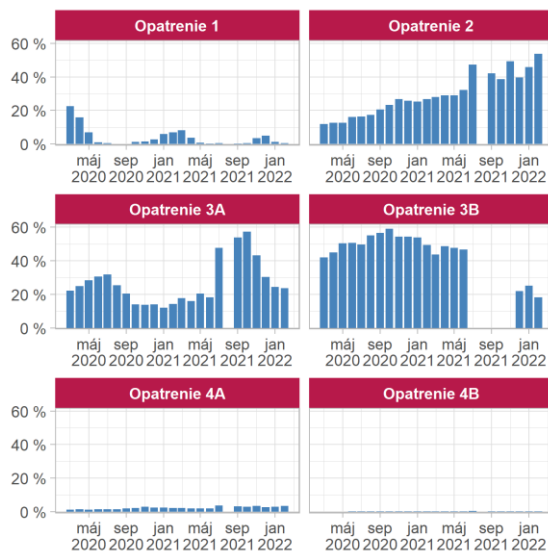
3B	17 504	155 783	63 075 444,66 €	404,89 €	
4A	8 117	8 117	2 455 051,36 €	302,46 €	
4B	884	884	269 580,38 €	304,96 €	
november 2020	82 428	244 754	112 437 962,65 €	459,39 €	113 210 611,54 €
1	1 030	3 614	1 877 865,44 €	519,61 €	
2	45 581	45 581	30 222 412,30 €	663,05 €	
3A	5 138	39 052	15 502 706,48 €	396,98 €	
3B	18 597	144 574	61 199 232,35 €	423,31 €	
4A	10 817	10 817	3 295 097,08 €	304,62 €	
4B	1 116	1 116	340 649,00 €	305,24 €	
december 2020	83 595	262 393	120 483 954,79 €	459,17 €	121 128 379,95 €
1	2 012	10 672	3 492 464,91 €	327,25 €	
2	46 787	46 787	31 203 821,60 €	666,93 €	
3A	5 908	41 817	16 840 246,35 €	402,71 €	
3B	17 794	152 159	65 598 907,77 €	431,12 €	
4A	9 875	9 875	3 017 491,37 €	305,57 €	
4B	1 083	1 083	331 022,79 €	305,65 €	
január 2021	117 852	361 035	188 229 322,99 €	521,36 €	188 475 168,26 €
1	3 379	19 741	11 294 386,37 €	572,13 €	
2	65 051	65 051	47 740 903,63 €	733,90 €	
3A	7 615	48 739	22 509 291,49 €	461,83 €	
3B	24 293	210 192	101 347 042,47 €	482,16 €	
4A	15 901	15 901	4 904 578,58 €	308,44 €	
4B	1 411	1 411	433 120,45 €	306,96 €	
február 2021	120 509	346 279	212 278 841,89 €	613,03 €	212 359 782,32 €
1	3 175	20 400	14 852 929,05 €	728,08 €	
2	70 726	70 726	56 730 787,17 €	802,12 €	
3A	8 152	49 892	30 576 616,61 €	612,86 €	
3B	23 222	190 211	104 819 783,17 €	551,07 €	
4A	13 593	13 593	4 786 289,51 €	352,11 €	
4B	1 457	1 457	512 436,38 €	351,71 €	
marec 2021	115 462	317 599	199 385 120,27 €	627,79 €	199 512 458,28 €
1	3 193	20 533	16 408 169,77 €	799,11 €	
2	69 392	69 392	55 688 852,78 €	802,53 €	
3A	8 436	58 860	35 396 524,78 €	601,37 €	
3B	20 391	154 870	86 988 510,54 €	561,69 €	
4A	12 502	12 502	4 397 096,16 €	351,71 €	
4B	1 442	1 442	505 966,24 €	350,88 €	
apríl 2021	109 270	315 411	180 307 209,76 €	571,66 €	180 320 331,10 €
1	2 469	15 586	7 027 808,92 €	450,91 €	
2	66 777	66 777	52 488 927,95 €	786,03 €	
3A	7 637	64 059	28 713 107,82 €	448,23 €	
3B	20 241	156 927	87 855 606,80 €	559,85 €	
4A	10 726	10 726	3 753 826,02 €	349,97 €	
4B	1 336	1 336	467 932,25 €	350,25 €	
máj 2021	90 532	267 937	154 502 880,44 €	576,64 €	154 513 275,09 €
1	588	2 123	1 326 431,13 €	624,79 €	
2	58 098	58 098	44 781 091,11 €	770,79 €	
3A	5 487	60 858	31 589 321,65 €	519,07 €	
3B	16 772	137 343	73 481 154,18 €	535,02 €	
4A	8 384	8 384	2 928 274,18 €	349,27 €	
4B	1 131	1 131	396 608,19 €	350,67 €	
jún 2021	78 523	224 839	122 553 241,63 €	545,07 €	122 812 248,04 €
1	197	888	450 418,82 €	507,23 €	
2	51 646	51 646	39 659 296,55 €	767,91 €	
3A	4 510	56 043	22 279 442,73 €	397,54 €	
3B	13 770	107 925	57 250 132,78 €	530,46 €	
4A	7 372	7 372	2 575 689,62 €	349,39 €	
4B	965	965	338 261,13 €	350,53 €	
júl 2021	44 685	84 241	29 984 756,91 €	355,94 €	30 001 320,11 €

1	148	893	199 279,39 €	223,16 €	
2	31 368	31 368	14 201 191,60 €	452,73 €	
3A	6 896	45 740	14 310 590,11 €	312,87 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	5 537	5 537	1 130 493,88 €	204,17 €	
4B	703	703	143 201,93 €	203,70 €	
august 2021	0	0	0,00 €	0,00 €	0,00 €
1	0	0	0,00 €	0,00 €	
2	0	0	0,00 €	0,00 €	
3A	0	0	0,00 €	0,00 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	0	0	0,00 €	0,00 €	
4B	0	0	0,00 €	0,00 €	
september 2021	46 337	95 952	35 185 148,43 €	366,70 €	35 198 201,39 €
1	119	276	107 880,97 €	390,87 €	
2	33 383	33 383	14 860 319,40 €	445,15 €	
3A	6 686	56 172	18 967 372,94 €	337,67 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	5 458	5 458	1 114 418,12 €	204,18 €	
4B	663	663	135 157,00 €	203,86 €	
október 2021	52 171	125 237	43 914 025,71 €	350,65 €	43 966 426,13 €
1	211	827	302 625,23 €	365,93 €	
2	37 769	37 769	16 980 464,88 €	449,59 €	
3A	7 129	79 613	25 198 749,85 €	316,52 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	6 310	6 310	1 286 152,74 €	203,83 €	
4B	718	718	146 033,01 €	203,39 €	
november 2021	64 144	138 657	61 903 755,40 €	446,45 €	61 911 087,23 €
1	1 258	7 943	2 263 299,66 €	284,94 €	
2	44 135	44 135	30 463 727,12 €	690,24 €	
3A	10 680	78 560	26 712 127,71 €	340,02 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	7 279	7 279	2 236 739,03 €	307,29 €	
4B	740	740	227 861,88 €	307,92 €	
december 2021	72 847	163 727	84 522 391,35 €	516,24 €	85 564 860,42 €
1	1 227	8 304	4 176 602,61 €	502,96 €	
2	46 965	46 965	33 545 093,64 €	714,26 €	
3A	8 112	67 785	25 560 122,65 €	377,08 €	
3B	7 916	32 066	18 595 081,02 €	579,90 €	
4A	7 885	7 885	2 424 641,16 €	307,50 €	
4B	722	722	220 850,27 €	305,89 €	
január 2022	71 176	142 578	77 419 655,59 €	543,00 €	77 437 962,03 €
1	313	2 168	936 629,78 €	432,02 €	
2	49 397	49 397	35 587 536,17 €	720,44 €	
3A	5 668	49 531	18 968 901,02 €	382,97 €	
3B	7 795	33 486	19 465 396,02 €	581,30 €	
4A	7 333	7 333	2 258 307,00 €	307,96 €	
4B	663	663	202 885,60 €	306,01 €	
február 2022	56 428	100 525	55 332 096,60 €	550,43 €	55 337 998,10 €
1	146	936	373 756,22 €	399,31 €	
2	41 098	41 098	29 764 001,87 €	724,22 €	
3A	4 025	34 054	13 048 320,12 €	383,17 €	
3B	4 441	17 721	10 075 733,20 €	568,58 €	
4A	6 163	6 163	1 900 505,42 €	308,37 €	
4B	553	553	169 779,77 €	307,02 €	

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.: ^a Dáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^b Údaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (súčet 3).

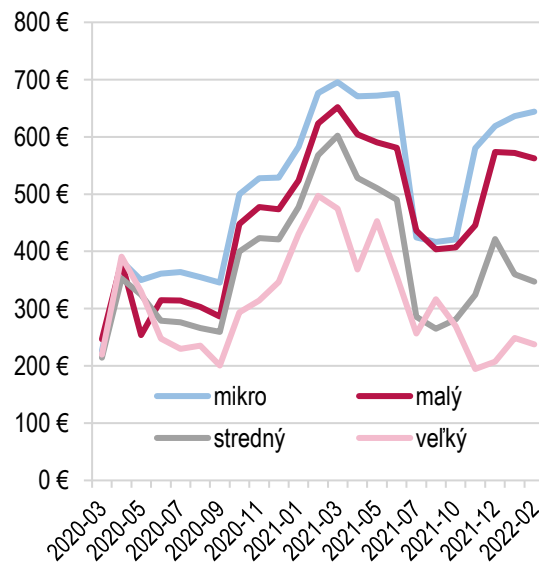
V prvej vlne pandémie vyplatená pomoc kulminovala už v apríli 2020, keď na zmiernenie dopadov pandémie smerovalo takmer 177 miliónov eur. V nasledujúcich mesiacoch objem pomoci postupne klesal. Pozorovaný vývoj sa zvrátil v októbri 2020, keď došlo k zhoršeniu epidemickej situácie na Slovensku, načo reagovala rastom aj vyplatená suma. Ďalším faktorom, ktorý spôsobil prudký medzimesačný nárast za október bol prechod na atraktívnejší rámec „Prvá pomoc +“. Spolu s tým došlo aj k rozšíreniu okruhu oprávnených žiadateľov. Zintenzívnenie čerpania pokračovalo aj v posledných dvoch mesiacoch roka 2020. Prezentované medzimesačné navyšovanie vyvrcholilo vo februári 2021, keď absolútna výška čerpania presiahla 212 miliónov eur. Táto suma prevyšuje aj maximum zaznamenané počas prvej vlny pandémie.¹⁶ Za mesiace február až jún 2021 sa vyplácala finančná podpora na základe rozšíreného rámca „Prvá pomoc ++“. Aj vďaka takejto úprave podmienok, objem vyplatenej pomoci za uvedené mesiace dosahoval vysokú, avšak postupne klesajúcu úroveň. Tento vývoj bol dôsledkom najmä ustálenia pandemickej situácie na Slovensku. K ďalšej zmene podmienok „Prvej pomoci“ došlo za obdobie júl až október, kedy objem pomoci klesol, až na menej ako 30 miliónov za júl 2021. Príčinu identifikujeme najmä v dvoch hlavných faktoroch, a to v stabilizácii epidemickej situácie a úprave podmienok vyplácania pomoci, keď sa opätovne prešlo na rámec „Prvá pomoc“ bez možnosti čerpania cez opatrenie 3B. Za august sa „Prvá pomoc“ neposkytovala. Avšak nástup tretej vlny pandémie sa od septembra 2021 prejavuje aj v prezentovaných údajoch. Kým za september sa vyplatilo viac ako 35 miliónov eur, tak dostupné decembrové čísla presiahli 84 miliónov eur. Zdá sa, že objem vyplatenej pomoci a počet podporených mesačných pracovných miest kulminoval v tretej vlne práve v decembri. Dostupné januárové a februárové čísla potvrdzujú útlm v čerpaní. Tento vývoj môžeme pripísať postupnej stabilizácii epidemickej situácie, keď sa rozšírila menej riziková mutácia vírusu omikron. Prezentované čísla treba naďalej vnímať ako spodný odhad celkovej čerpanej sumy za jednotlivé mesiace, preto je potrebné aj údaje v ďalších častiach interpretovať obdobne.

Graf 1 Štvrtina pomoci za január vyplatenej cez opatrenie 3B

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho u mikropodnikov zostáva naďalej najvyššia

Zdroj: ÚPSVaR.

Najväčšia časť uhrádzanej sumy sa od začiatku fungovania schémy priamej finančnej podpory udržania zamestnanosti, tzv. rámca „Prvej pomoci“, vyplácala prostredníctvom opatrenia 3B. Cez uvedené opatrenie firmám smerovalo až takmer 42 % uhrádzanej sumy za marec 2020. Postupne sa podiel zvýšil a zastabilizoval s miernymi medzimesačnými výkyvmi v oboch smeroch. Za obdobie máj 2020 až február 2021 smerovalo

¹⁶ Pri porovnávaní vysokého čerpania za mesiace v roku 2021 je však potrebné zdôrazniť rozdiely v nastavení a maximálnych výškach podpory medzi „Prvou pomocou“, „Prvou pomocou+“ a „Prvou pomocou++“. Pre bližšie porovnanie, pozri Tabuľku 1.

zasiahnutým subjektom stabilne okolo polovice uhrádzanej sumy práve cez opatrenie 3B (Graf 1). Za marec 2021 došlo k miernemu poklesu, keď sa podiel upravil na zhruba 44 %. Hneď v apríli však nasledoval návrat na pôvodnú hodnotu blízku 50 %. Od júla 2021 sa vzhľadom na pomerne priaznivé epidemické podmienky poskytovanie opatrenia 3B prerušilo. Zhoršenie epidemickej situácie a potreba cielenej finančnej pomoci najmä sektoru služieb vyústilo do úpravy podmienok a znovuzavedenia možnosti využívať opatrenie 3B za december 2021 a nasledujúce mesiace pre mikro a malé podniky. Za december 2021 sa vyplatila cez opatrenie 3B viac ako pätina uhrádzanej „Prvej pomoci“. Januárové čísla čerpania prostredníctvom opatrenia 3B prekonal 25 %.

Charakteristickým znakom používania opatrenia 2 je postupné zintenzívňovanie čerpania, pretavené do nárastu percentuálneho zastúpenia. Kým za marec 2020 bolo vyplatených prostredníctvom opatrenia 2 približne 12 % pomoci, do júna 2021 sa podiel zvýšil na približne 32 %. Úprava podmienok „Prvej pomoci“ platných za júl až október 2021 znamenala aj zmenu v relatívnom zastúpení jednotlivých opatrení. V júli sa podiel opatrenia 2 prudko zvýšil na viac ako 47 %, avšak do októbra zaznamenávame badateľnú korekciu, a to do pásma na hranici 40 %. Za november identifikujeme skok až k 50 %, nasledovaný opätovnou korekciou smerom nadol. Pri opatreniach 1 a 3A dokážeme identifikovať zaujímavé tendencie. Pomerové zastúpenia oboch opatrení sa vyvíjajú obrátene, čo sledujeme počas všetkých troch vln pandémie. V marci 2020 bolo využívanie opatrení 1 a 3A takmer totožné, blízko 22 %. Kým zhoršovanie epidemickej situácie sa prejavuje v zintenzívňovaní využívania opatrenia 1, tak pri opatrení 3A je badateľný pokles v percentuálnom zastúpení. Opačný vývoj sledujeme pri stabilizácii epidemickej situácie, keď sa relatívne zastúpenie opatrenia 1 znižuje a intenzita využívania opatrenia 3A rastie. Podiel opatrenia 3A je najmä ku koncu roka 2021 výrazne vyšší ako je to u opatrenia 1. V posledných mesiacoch roka došlo k výraznému poklesu, keď sa pomerové zastúpenie opatrenia 3A znížilo z októbrových zhruba 57 %, na decembrových viac ako 30 %. Zvyšné dve opatrenia (4A, 4B) dotvárajú mozaiku nástrojov „Prvej pomoci“, avšak ich relatívne zastúpenie je zanedbateľné. Údaje za december, január a február dokumentujú znovuzavedenie možnosti čerpania cez opatrenie 3B, ktoré narušilo dominanciu opatrení 3A a 2, prostredníctvom ktorých sa vyplácalo od júla do novembra 2021 stabilne dokopy viac ako 90 % „Prvej pomoci“. Naďalej však jednoznačne dominuje opatrenie 2, s odstupom nasleduje za január opatrenie 3B a 3A s takmer identickým podielom. Spracovanie žiadostí a výkazov za február spôsobí dodatočné korekcie.

Z pohľadu počtu podporených zamestnancov a SZČO sme dosiahli maximum hneď na začiatku pandémie. Už za marec 2020 sa poskytla pomoc na viac ako 370 tisíc pracovných miest. Za apríl bol zaznamenaný vrchol, keď sa podporilo takmer 466 tisíc pracovných miest. Ešte v máji evidujeme počet blízky hranici 460 tisíc, avšak vývoj v ďalších mesiacoch bol charakteristický pozvoľným poklesom až k 186 tisícom za september 2020. V októbri 2020 došlo simultánne k príchodu druhej vlny pandémie a k úprave pravidiel poskytovania „Prvej pomoci“, čo sa okrem zatraktívnenia finančných príspevkov prejavilo aj v rozšírení okruhu oprávnených žiadateľov. Počet podporených mesačných pracovných miest prekonal za október 2020 štvrt' milióna. Vrchol druhej vlny v počte podporených zamestnancov a SZČO evidujeme za január 2021, a to zhruba na úrovni 361 tisíc. Od februára do júna sa používal rozšírený rámec „Prvá pomoc ++“. Opätovne došlo k rozšíreniu okruhu oprávnených žiadateľov, avšak aj v dôsledku stabilizácie epidemickej situácie bol badateľný postupný útlm v počte subvencovaných pracovných miest, a to až na úroveň 225 tisíc. Tento vývoj vyvrcholil v júli, keď sa cez nástroje „Prvej pomoci“ poskytla pomoc na viac ako 84 tisíc pracovných miest. Za august sa finančná podpora nevyplácala, a teda sa nepodporili žiadne pracovné miesta. Od septembra 2021 došlo k relatívne rýchlemu nástupu tretej vlny pandémie, ktorá kulminovala v decembri. Kým za september sa poskytla pomoc na takmer 96 tisíc pracovných miest, tak do decembra počet podporených mesačných pracovných miest vzrástol o takmer 68 tisíc, na zhruba 164 tisíc. Údaje dostupné k 31. marcu 2022 naznačujú postupný útlm v počte podporených zamestnancov a SZČO za január a február, čo dokážeme zdôvodniť ustálením epidemickej situácie. Údaje najmä za február budú podliehať dodatočným úpravám, a to z dôvodu spracovania ďalších žiadostí a výkazov, keďže oprávnené subjekty môžu naďalej žiadať o finančný príspevok, a to do konca apríla 2022.

Na začiatku pandémie¹⁷ sa výška priemerného finančného príspevku dostala na úroveň 380 eur. Od mája do septembra 2020 sa finančná pomoc pripadajúca na jedno pracovné miesto pohybovala v intervale od 270 po 318 eur. Úprava podmienok poskytovania podpory a rozšírenie oprávnených subjektov účinná od októbra 2020 v podobe „Prvej pomoci +“ znamenala navýšenie priemerného príspevku na pracovné miesto. Do januára sa výška priemernej pomoci dostala nad hranicu 521 eur. Ďalšia úprava v poskytovaní pomoci a rozšírenie oprávnených žiadateľov prišla vo februári. Za tento mesiac sa po prvýkrát uplatňovala „Prvá pomoc ++“, čo sa odrazilo aj vo výške finančného príspevku. Priemerne na jedno pracovné miesto pripadalo za február zhruba 613 eur. Za marec došlo k miernemu navýšeniu až na úroveň 628 eur. Za apríl až jún sa priemerná finančná pomoc zastabilizovala nad 545 eurami. Za obdobie júl až október sa v dôsledku ustálenia epidemickej situácie prešlo na základný rámec „Prvá pomoc“ bez možnosti využívať opatrenie 3B. V spomínaných mesiacoch naďalej plynula na pracovné miesto finančná pomoc vo výške viac ako 350 eur. Za november 2021 sledujeme skok v priemernej výške finančného príspevku, a to až na úroveň 446 eur, čo je dôsledkom prechodu na „Prvú pomoc +“. Za december sa uvoľnila možnosť čerpať pomoc pre mikro a malé podniky aj cez opatrenie 3B. Naďalej sa uplatňuje rozšírený rámec „Prvá pomoc+“, a to až do konca februára 2022. Úvodné dva mesiace roka 2022 znamenajú ďalšie navýšenie priemerného príspevku až k 550 eurám. Spracovanie ďalších výkazov a žiadostí spravidla spôsobuje úpravu tohto ukazovateľa smerom nadol, preto dostupnú hodnotu za február treba interpretovať s dávkou neistoty.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec 2020 až február 2022

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo za mesiace marec 2020 až február 2022 k 31. marcu 2022 vyplatených **2 442 982 478,52 eur**. Celková žiadaná suma za všetkých dvadsaťtri mesiacov predstavovala k rovnakému dátumu 2 446 571 681,27 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 221 896. Je však potrebné zdôrazniť, že prijímanie žiadostí o finančnú pomoc za február 2022 je naďalej otvorené, a to až do konca apríla 2022. Údaje o čerpaní pomoci za tento mesiac preto budú podliehať zmenám súvisiacim so spracovaním ďalších podkladov.

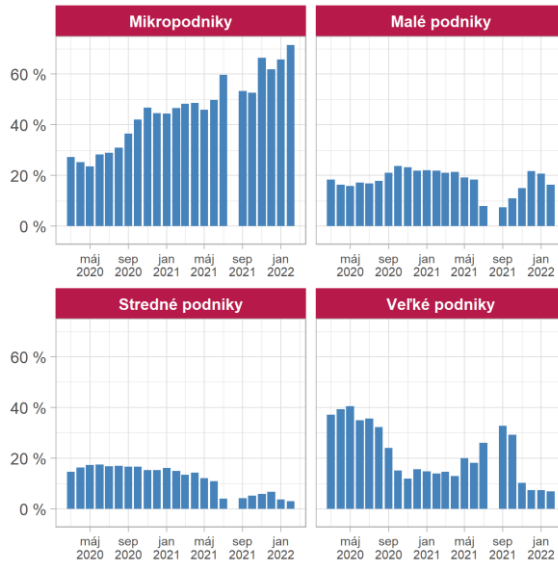
Tabuľka A1 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 31. marcu 2022 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.¹⁸ Podiel jednotlivých kategórií na čerpanej sume bol od decembra 2020 približne po máj 2021 pomerne stabilný. Mikropodnikom smerovalo v danom období od 44 až po 49 % celkovej uhrádzanej pomoci za jednotlivé mesiace (Graf 3). U malých podnikov sa podiel v rovnakom období pohyboval v blízkom okolí 20 % s miernymi medzimesačnými výkyvmi v oboch smeroch. Intenzita čerpania stredných podnikov bola počas uvedených mesiacov v rozmedzí 13 až 17 %. Vývoj u veľkých podnikov bol taktiež poznačený medzimesačnými pohybmi v oboch smeroch, avšak až do apríla sa podiel držal v intervale 13 až 16 %. V máji sme zaznamenali u veľkých podnikov skok na približne 20 %, sprevádzaný miernym útlmom v relatívnom zastúpení u ostatných kategórií. V júni sa naopak zvýšil podiel mikropodnikov, kým u zvyšných veľkostných kategórií sme zaznamenali opačný posun. Situácia sa zhruba do októbra 2021 dynamicky menila a dochádzalo k postupnému nárastu čerpania mikropodnikov a veľkých podnikov. Kým mikropodnikom smerovalo od júla viac ako 50 %, veľké podniky čerpali viac ako štvrtinu uhrádzanej „Prvej pomoci“. U malých a stredných podnikov evidujeme za rovnaké mesiace pokles v relatívnom zastúpení pod 7,4 %, resp. 4,3 % za september s miernym oživením za október. Od novembra sledujeme dve zaujímavé tendencie, nárast podielu na čerpaní u mikro a malých podnikov pri súčasnom poklese veľkých a stagnácii podielu u kategórie stredných podnikov. Dôvodom zintenzívnenia čerpanie u podnikov s najviac 49 zamestnancami za december identifikujeme uvoľnenie čerpania prostredníctvom opatrenia 3B. Mikropodniky podľa aktualizovaných decembrových údajov čerpali bezmála 62 % celkovej alokovanej „Prvej pomoci“. Do malých podnikov smerovalo približne 22 %, stredným podnikom takmer 7 % a veľkým podnikom išla pomoc v rozsahu zhruba 7 %. Januárové údaje sa v mnohých črtách ponášajú na decembrový stav, s výnimkou mierneho nárastu mikropodnikov pri súčasnom útlme pri stredných podnikov. Malé podniky čerpajú predbežne 21 %,

¹⁷ Do úvahy berieme apríl, za ktorý sa prvýkrát vyplácali príspevky za celý mesiac.

¹⁸ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

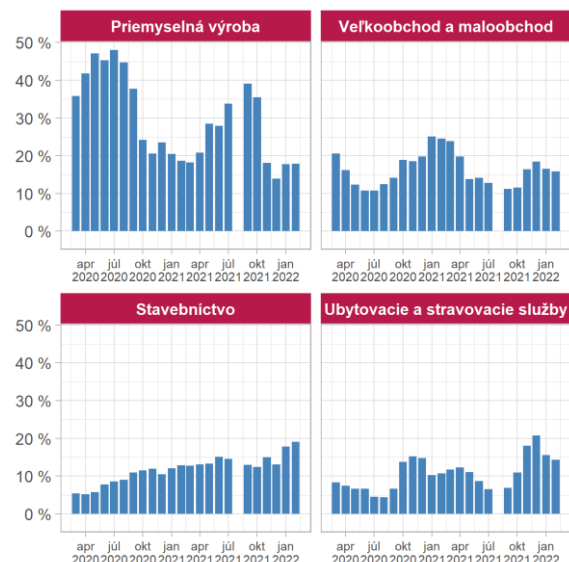
mikropodnikom smeruje viac ako 66 % a zhruba 11 % pripadá veľkým a stredným podnikom¹⁹. Februárové údaje lícuju s vývojom v predchádzajúcich mesiacoch, avšak v nadväznosti na pretrvávajúcu možnosť podať žiadosť o finančnú kompenzáciu za tento mesiac, očakávame ďalšie posuny v relatívnom zastúpení jednotlivých kategórií.

Graf 3 Podiel veľkých podnikov na uhrádzanej „Prvej pomoci“ naďalej klesá

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 4 Ubytovanie a stravovanie v decembri 2021 prvýkrát prijímalo najväčšiu časť pomoci

Zdroj: ÚPSVaR.

Mikropodniky naďalej čerpajú prevažnú časť pomoci prostredníctvom opatrenia 2. V úvodných dvoch mesiacoch pandémie (marec, apríl 2020) smerovalo podnikom s maximálne deviatimi zamestnancami prostredníctvom spomínaného opatrenia 41, resp. 48 %. Podiel v ďalších mesiacoch vzrástol a udržiaval sa v intervale od 52 do zhruba 63 %, a to až do júna 2021. Intenzita čerpania cez opatrenia 2 u mikropodnikov bola stabilná a ani prechod na „Prvú pomoc +“, resp. „Prvú pomoc ++“ nespôsobili výrazné fluktuácie v relatívnom zastúpení opatrenia. Od júla 2021 došlo k ďalším úpravám podmienok „Prvej pomoci“, keď sa pozastavilo využívanie opatrenia 3B, pre všetky kategórie podnikov, a prešlo sa na základný rámec „Prvej pomoci“. Ešte za jún 2021 plynula mikropodnikom cez 3B zhruba štvrtina uhrádzanej „Prvej pomoci“. V nadväznosti na prijaté zmeny sa intenzita využívania jednotlivých opatrení ešte viac naklonila v prospech opatrenia 2, cez ktoré smerovalo mikropodnikom zhruba 77 % „Prvej pomoci“ za júl. Ešte za november evidujeme podiel opatrenia 2 na úrovni nad 70 %. Od decembra sa umožnilo čerpať „Prvú pomoc“ mikro a malým podnikom aj cez opatrenie 3B, čo spôsobilo ďalšie posuny. Za december viac ako 16 % plynulo prostredníctvom 3B, kým cez opatrenie 2 to bolo naďalej cez 62 %. Podiel opatrenia 3B zostáva za január stabilný a lícuje s decembrovým stavom, kým čísla za február signalizujú mierny pokles v relatívnom zastúpení tohto opatrenia. Charakteristickou črtou dostupných údajov je zvyšovanie čerpania cez opatrenie 1 pri nástupe novej vlny pandémie, čo platí bez výnimky u všetkých kategórií podnikov. V kontraste s mikropodnikmi, u malých, stredných i veľkých podnikov dlhodobo dominovalo opatrenie 3B. Prostredníctvom tohto opatrenia čerpali ešte za jún 2021 veľké podniky viac ako 57 % „Prvej pomoci“, stredné podniky viac ako 84 % a malé podniky približne 77 %. Po úprave podmienok „Prvej pomoci“ platných od júla 2021 malé, stredné ako aj veľké podniky čerpajú podstatnú väčšinu pomoci cez opatrenie 3A. Situácia u malých podnikov sa zmenila v dôsledku znovuzavedenia možnosti využívať opatrenie 3B za december a nasledujúce mesiace. Pozorujeme, že viac ako polovica decembrovej „Prvej pomoci“ smerovala malým podnikom práve prostredníctvom opatrenia 3B. Januárová úroveň čerpania malých podnikov cez 3B presahuje dve tretiny. Februárové údaje potvrdzujú

¹⁹ Zhruba 2 % uhrádzanej „Prvej pomoci“ za január smeruje podnikom, ktoré nedokážeme kategorizovať.

nastolený trend, avšak možnosť požiadať o finančnú podporu za február je naďalej otvorená, preto očakávame ďalšie úpravy relatívneho zastúpenia jednotlivých opatrení.

Tabuľka A2 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 31. marcu 2022 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sekcie NACE). Od novembra 2021 zaznamenávame posuny na pozícii odvetvia s najintenzívnejším čerpaním. Kým za obdobie apríl až október 2021 dominovalo odvetvie priemyselnej výroby, za november sa o túto pozíciu delia spoločne firmy pôsobiace v priemyselnej výrobe (NACE sekcia C) a v ubytovacích a stravovacích službách (NACE sekcia I). Obom odvetviam smerovalo mierne viac ako 18 % uhrádzanej „Prvej pomoci“ za tento mesiac. December predstavuje prvý mesiac, kedy sa do pozície najväčšieho beneficienta dostalo odvetvie ubytovacích a stravovacích služieb, a to s podielom necelých 21 %. Firmy pôsobiace v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G) za december čerpali viac ako 18 %. Januárové údaje dotvárajú mozaiku dynamicky sa meniacej situácie, keď firmy pôsobiace v stavebníctve (NACE sekcia F) a priemysle čerpajú najväčšiu časť, a to bezmála 18 %. S odstupom viac ako 1 p.b. bodu nasleduje odvetvie veľko- a maloobchodu. Predbežne za február dominujú firmy pôsobiace v stavebníctve s viac ako 19 % nasledované priemyselnou výrobou s takmer 18 %. Dokopy dosahuje čerpanie uvedených štyroch odvetví za január takmer 68 %, čo je v súlade s vývojom v predchádzajúcich mesiacoch. Naďalej však sledujeme dominanciu priemyslu v počte podporených zamestnancov a SZČO. Podľa aktualizovaných údajov za január až takmer štvrtina všetkých podporených pracovníkov vykonávala činnosť v odvetví priemyselnej výroby. Síce priemysel naďalej prevažuje v počte podporených zamestnancov a SZČO, tak od septembra sa relatívne zastúpenie postupne utlmuje. Kým za september a október sa podiel udržiaval v blízkosti 44 %, tak do januára klesol takmer o 20 p.b. Výnimkou v dominancii priemyslu v počte podporených mesačných pracovných miest predstavujú úvodné dva mesiace roku 2021, keď to bolo odvetvie veľkoobchodu a maloobchodu, ktoré subvencovalo väčšie množstvo pracovníkov. So spracovaním ďalších žiadostí a výkazov za február očakávame dodatočné zmeny v intenzite čerpania.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazuje pomerne veľkú rôznorodosť medzi jednotlivými mesiacmi. Z hľadiska kategórie veľkosti podniku od júna 2020 platí, čím väčší podnik, tým nižšia priemerná výška podpory. Výnimkou sú júl a september 2021. V júli bola priemerná podpora na jedného zamestnanca mierne vyššia v malých ako v mikropodnikoch. Za september podpora na jedného zamestnanca v kategórii veľkých podnikov presiahla pomoc pripadajúcu na zamestnanca stredného podniku. Podľa dostupných údajov sa usporiadanie priemernej výšky podpory v nasledujúcich mesiacoch vrátilo do pôvodného stavu, čo sledujeme na základe čerstvých údajov aj za február. Prudké medzimesačné zmeny evidujeme najmä za október 2020, február 2021, júl 2021, november 2021 a pri niektorých kategóriách podnikov aj za december 2021. Príčinu identifikujeme v úprave podmienok čerpania a postupnom prechode na rozšírený rámec „Prvá pomoc +“, „Prvá pomoc ++“, následne sa v letných mesiacoch prešlo na „Prvá pomoc“ a v poslednom prípade bol dôvod skoku v priemernej pomoci opätovný prechod na rámec „Prvá pomoc +“ a znovuzavedenie čerpania cez opatrenie 3B. Od októbra 2020 do januára 2021 sa priemerná výška vyplatennej pomoci na zamestnanca pohybovala od 295 eur u veľkých podnikov za október, až po zhruba 582 eur u mikropodnikov za január. Od februára 2021 sa aplikovala „Prvá pomoc ++“, čo sa prejavilo bez výnimky u všetkých kategórií podnikov, keď priemerná podpora na pracovníka mikropodniku dosiahla zhruba 676 eur za február. U ostatných kategórií podnikov sa po prechode na „Prvá pomoc ++“ vyplácala priemerná pomoc na zamestnanca alebo SZČO od 497 eur vo veľkých podnikoch po 569, resp. 623 eur u stredných a malých podnikov. Vývoj v ďalších mesiacoch bol pomerne turbulentný. Kým priemerná výška podpory za marec stúpila vo všetkých kategóriách podnikov, s výnimkou veľkých podnikov, následne v apríli došlo k poklesu u všetkých kategórií bez výnimky. Na zamestnanca malého podniku pripadala za apríl priemerná podpora vo výške viac ako 604 eur, u stredných podnikov pomoc priemerne dosahovala zhruba 528 eur. Za obdobie máj a jún je vývoj pomerne rôznorodý, a to v závislosti od veľkosti podniku. Zatiaľ čo u mikropodnikov sledujeme postupný nárast až nad hranicu 675 eur, u malých, stredných a veľkých podnikov sledujeme znižovanie priemernej výšky mesačnej podpory o desiatky eur (na zhruba 581 eur, 490 eur a 356 eur za jún). Hodnoty za obdobie júl až október 2021 pružne zareagovali na úpravu podmienok a prechod na rámec „Prvá pomoc“. Priemerná výška finančnej asistencie za vyššie uvedené mesiace sa pohybovala v intervale od 257 eur vo veľkých podnikoch až po 436 eur u malých

podnikov v júli. Skok v priemernej výške pomoci evidujeme za november 2021, keď sa prešlo na rozšírený rámec „Prvá pomoc+“. Už v údajoch za tento mesiac je badateľný skokovitý nárast v priemernej výške finančného príspevku vo všetkých kategóriách s výnimkou veľkých podnikov. V priemere pripadalo na zamestnanca mikropodniku viac ako 580 eur, malého takmer 446 eur, stredného zhruba 324 eur a u veľkých podnikov sledujeme zatiaľ pokles na zhruba 195 eur. Za december došlo k ďalšiemu nárastu sledovaného ukazovateľa, keď sa podpora pripadajúca na jedného pracovníka medzimesačne zvýšila rádo o desiatky eur, najmä u malých a stredných podnikov. Nárast u mikro a malých podnikov za december dokážeme v určitej miere vysvetliť opätovným umožnením čerpania cez opatrenie 3B. Situácia za január a február sa vyvíja rôzne, a to v závislosti od veľkosti podniku. U malých podnikov pozorujeme stabilizáciu výšky priemerného príspevku, u mikro a veľkých podnikov dochádza k miernemu navýšeniu, kým u kategórie stredných podnikov zaznamenávame pokles. So spracovaním ďalších výkazov a žiadostí za február môžeme očakávať úpravu prezentovaného ukazovateľa pri všetkých kategóriách podnikov.

Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najvyššia pomoc na jedno pracovné miesto prúdi za január do organizácií pôsobiacich v sektoroch stavebníctvo (NACE sekcia F – 681 eur), poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (NACE sekcia A – 676 eur) a odborné, vedecké a technické činnosti (NACE sekcia M – 625 eur). Naopak, najnižšia priemerná podpora smeruje do odvetví zdravotníctvo a sociálna pomoc (NACE sekcia Q – 377 eur), dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (NACE sekcia D – 379 eur) a priemyselnej výroby (NACE sekcia C – 391 eur),

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandemiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 31. marcu 2022 trvala výplata pomoci v priemere mierne viac ako 4 pracovné dni od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po spracovanie podkladu na úhradu príslušným úradom práce.²⁰

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a **majú podpísanú dohodu**, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace **nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu**. Týmto sa po uzavretí dohody výrazne zjednodušuje a skraca vybavovanie pomoci za nasledujúce mesiace.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po spracovanie úradom práce)

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	8,41	5,60	49 152
2	5,07	3,51	1 000 193
3A	7,90	5,37	118 290
3B	6,31	4,33	276 301
4A	7,93	5,39	154 841
4B	8,27	5,64	16 480
Spolu	5,90	4,05	1 615 257

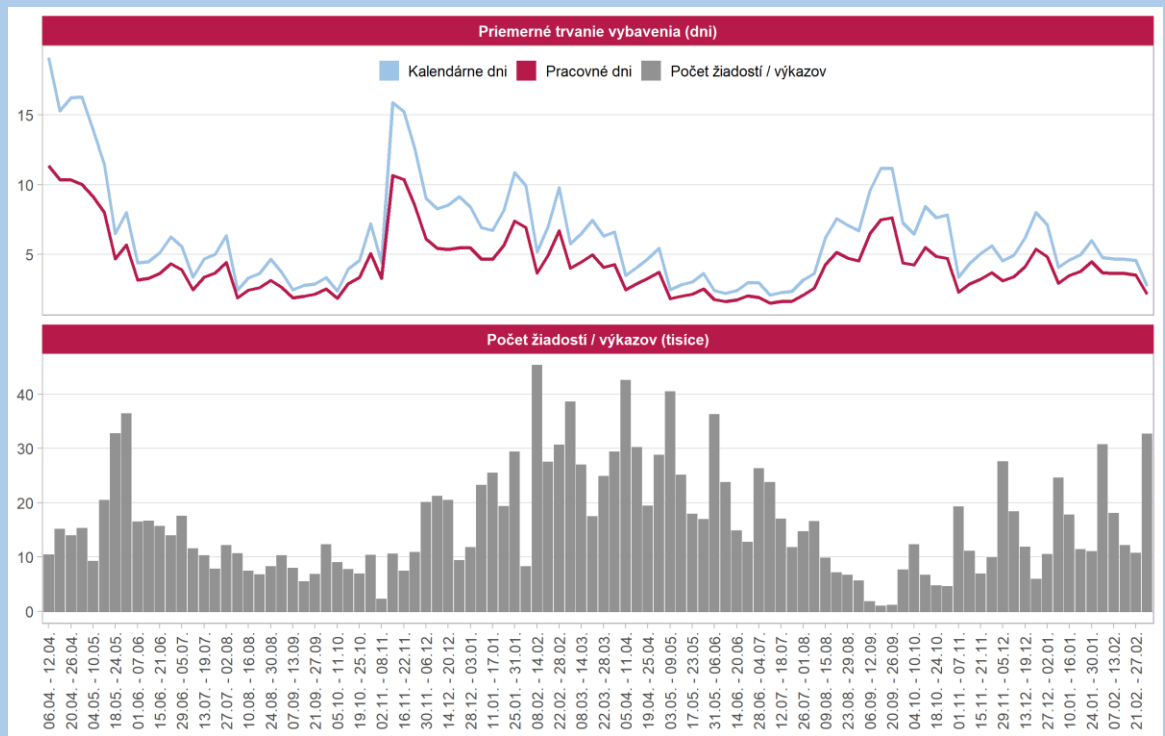
Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 18. marca 2022 a zároveň vybavené najneskôr 31. marca 2022. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Tabuľka B1 a Graf B1 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov prijatých v období apríl 2020 až marec 2022 k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchlovalo od polovice mája 2020, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k

²⁰ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

už existujúcim dohodám. V októbri a v novembri 2020 prišlo k skokovým nárastom trvania vybavenia spojeným s prechodom na „Prvú pomoc +“. Po týchto nárastoch však opäť pozorujeme zrýchlenie vybavovania, ktorého trvanie sa vrátilo na hodnoty podobné tým, ktoré sme pozorovali pri pôvodnej „Prvej pomoci“. Prechod na „Prvú pomoc ++“ síce spôsobil mierne predĺženie priemerného vybavenia žiadostí a výkazov, ktoré sledujeme na Grafe B1, avšak po úvodnom nápre, ktorý sa prejavil v značnom náraste počtu žiadostí najmä v druhom februárovom týždni, opäť sledujeme postupný pokles v počte dní nevyhnutných na zvládnutie celého procesu. Po postupnom miernom predlžovaní trvania vybavenia medzi augustom a októbrom 2021 pozorujeme v decembri opätovné zrýchlenie.

Graf B1 Vybavenie pomoci v jednotlivých týždňoch

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 18. marca 2022 a zároveň vybavené najneskôr 31. marca 2022. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.²¹ Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).²²

Podmienky pri poskytovaní pandemickej OČR sa zmenili novelou zákona o sociálnom poistení, ktorá nadobudla účinnosť 23. septembra 2020.²³ Cieľom novely bolo predovšetkým upraviť podmienky nároku na pandemické

²¹ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

²² Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

²³ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/zmeny-pri-poskytovani-pandemickej-ocr.html

ošetrovné v školskom roku 2020/2021. Po novom majú nárok na ošetrovné v čase trvania krízovej situácie nemocensky poistení poistenci starajúci sa o dieťa, ktoré je choré, ktoré je v karanténe alebo je zatvorená škola alebo škôlka, ktorú dieťa navštevuje. Nárok na pandemické ošetrovné ostal zachovaný aj v prípade rodinných príslušníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o príbuzného, ktorému sa neposkytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb z dôvodu obavy o jeho zdravie. Toto sa však nevzťahuje na rodičov žiakov základných škôl, pre ktorých je prezenčná školská dochádzka od 1. septembra 2020 opäť povinná, a nárok vzniká len pri uzavretí zariadenia príslušným orgánom. Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa pandemické ošetrovné na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.²⁴

Tabuľka 3 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Mesiac	2019	2020	2021	2022	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
					2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2022 vs. 2019	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2022 vs. 2019
Počet dávok										
január		14 937	22 250	32 304						
február		14 108	52 479	27 642						
marec	25 297	24 854	55 258	43 465	-443	29 961	18 168	-1,8 %	118,4 %	71,8 %
apríl	15 690	80 407	38 918		64 717	23 228		412,5 %	148,0 %	
máj	13 918	149 856	23 890		135 938	9 972		976,7 %	71,6 %	
jún	13 477	131 851	16 213		118 374	2 736		878,3 %	20,3 %	
júl	13 015	56 264	11 905		43 249	-1 110		332,3 %	-8,5 %	
august	10 350	26 217	10 284		15 867	-66		153,3 %	-0,6 %	
september	10 170	24 060	11 635		13 890	1 465		136,6 %	14,4 %	
október	12 781	15 834	19 450		3 053	6 669		23,9 %	52,2 %	
november	16 495	23 692	35 325		7 197	18 830		43,6 %	114,2 %	
december	14 731	20 608	41 012		5 877	26 281		39,9 %	178,4 %	
Výdavky (tisíce eur)										
január		1 709	3 749	4 690						
február		1 674	12 238	3 756						
marec	2 725	3 004	10 744	5 220	278	8 018	2 494	10,2 %	294,2 %	91,5 %
apríl	1 705	15 463	8 471		13 758	6 766		807,0 %	396,9 %	
máj	1 554	46 756	5 163		45 202	3 609		2 908,0 %	232,2 %	
jún	1 475	45 374	2 662		43 899	1 187		2 976,2 %	80,5 %	
júl	1 480	17 748	2 103		16 267	623		1 099,0 %	42,1 %	
august	1 286	7 569	2 052		6 283	766		488,6 %	59,6 %	
september	1 304	7 032	2 645		5 728	1 341		439,3 %	102,8 %	
október	1 454	2 539	2 952		1 085	1 497		74,6 %	102,9 %	
november	1 881	2 937	5 153		1 056	3 272		56,1 %	173,9 %	
december	1 659	3 054	5 507		1 395	3 848		84,1 %	231,9 %	

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 1.4.2022). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne 3,6-násobne o 453 403 dávok; výdavky v rovnakom období vzrástli zhruba 8,4-násobne o takmer 148 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec 2021 až február 2022) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovné oproti predpandemickému obdobiu o 148 867, čo predstavuje nárast o 85 %. V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku ošetrovné o takmer 36 miliónov eur (181 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie. Aj na začiatku tretieho roka pandémie v marci 2022 pozorujeme nárast počtu vyplatených dávok ošetrovné o 18 168 (72 %) a tomu odpovedajúci nárast výdavkov o 2,5 milióna eur (92 %) v porovnaní s marcom 2019.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekármi uznaní za dočasne

²⁴ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

práceschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vznikol od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy).²⁵ Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa pandemické nemocenské na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.²⁶ Pandemická dávka nemocenské zanikla od 1. decembra 2021. Poistenci, ktorých ošetrojúci lekár uznal DPN z dôvodu karanténneho opatrenia alebo izolácie, dostávajú štandardnú dávku nemocenské.

Tabuľka 4 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Rok	Jan	Feb	Mar	Apr	Máj	Jún	Júl	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
2019	12	5	10	7	13	9	9	9	13	10	11	2
2020	6	43	39 413	6 451	4 314	1 818	2 479	4 243	10 420	63 028	67 450	92 100
2021	93 711	97 060	71 448	27 676	10 186	2 479	3 390	5 237	12 726	38 469	115 187	46 431
2022	64 609	136 565	77 830									

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Údaj za marec 2022 je spracovaný k 10. aprílu 2022.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ prvýkrát kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Tabuľka 4). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. Po poklese počas letných mesiacov 2020 začal počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemickej situácie a plošného testovania opäť stúpať a v zimných mesiacoch atakoval hodnotu 100 000 prípadov mesačne. Nástup tretej vlny na jeseň 2021 bol oproti predošlému roku oneskorený. Najvyšší počet novohlásených prípadov, vyše 136,5 tisíc, sledujeme vo februári 2022. V marci 2022 bolo predbežne zaznamenaných okolo 77,8 tisíc prípadov (neúplný údaj).

Tabuľka 5 Vyplatené dávky „nemocenské“

Mesiac	2019	2020	2021	2022	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
					2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2022 vs. 2019	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2022 vs. 2019
Počet dávok										
január		129 784	229 468	215 697						
február		134 968	247 804	162 330						
marec	154 834	143 256	259 955	184 411	-11 578	105 121	29 577	-7,5 %	67,9 %	19,1 %
apríl	143 625	193 587	248 957		49 962	105 332		34,8 %	73,3 %	
máj	121 150	195 391	182 314		74 241	61 164		61,3 %	50,5 %	
jún	115 231	146 826	145 722		31 595	30 491		27,4 %	26,5 %	
júl	114 831	125 594	121 481		10 763	6 650		9,4 %	5,8 %	
august	105 385	120 112	115 335		14 727	9 950		14,0 %	9,4 %	
september	106 004	119 297	114 759		13 293	8 755		12,5 %	8,3 %	
október	112 567	122 233	127 411		9 666	14 844		8,6 %	13,2 %	
november	125 958	181 356	168 480		55 398	42 522		44,0 %	33,8 %	
december	121 756	232 845	243 553		111 089	121 797		91,2 %	100,0 %	
Výdavky (tisíce eur)										
január		41 409	67 466	65 147						
február		41 458	73 018	54 343						
marec	39 278	43 001	75 021	53 083	3 723	35 743	13 805	9,5 %	91,0 %	35,1 %
apríl	40 583	51 421	79 436		10 838	38 854		26,7 %	95,7 %	
máj	37 333	61 536	64 058		24 203	26 725		64,8 %	71,6 %	
jún	36 154	52 924	51 743		16 771	15 589		46,4 %	43,1 %	
júl	34 957	44 765	44 956		9 807	9 998		28,1 %	28,6 %	

²⁵ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

²⁶ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

august	34 782	44 122	44 040	9 339	9 258	26,9 %	26,6 %
september	34 418	43 147	42 823	8 729	8 405	25,4 %	24,4 %
október	33 886	41 702	43 645	7 816	9 759	23,1 %	28,8 %
november	38 460	52 952	53 596	14 492	15 136	37,7 %	39,4 %
december	37 581	63 886	69 598	26 305	32 017	70,0 %	85,2 %

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 1.4.2022). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Počas prvého roka pandémie vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské o 571 676 dávok (1,4 násobný nárast), čo sa premietlo do nárastu výdavkov 1,4-násobne o 190 miliónov eur.²⁷ V druhom roku pandémie (marec 2021 až február 2022) vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské oproti predpandemickému obdobiu o 619 901 (42 %). V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku nemocenské o 238 miliónov eur (53 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie. V prvom mesiaci tretieho roku pandémie (marec 2022) stúpol počet dávok nemocenské 1,2-násobne o 29 577 a výdavky vzrástli o takmer 14 miliónov eur (35 %) v porovnaní s obdobím pred pandémie (Tabuľka 5).

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.²⁸ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.²⁹ V decembri vláda rozhodla aj o možnosti požiadať o odklad splatnosti odvodov za december 2020 do 30. júna 2021.³⁰ Ďalšie rozšírenie tohto druhu podpory prišlo v januári 2021, keď vláda umožnila predĺženie splatnosti odvodov za tento mesiac až do konca júna 2021.³¹ 24. februára 2021 nadobudlo platnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky³², ktoré umožnilo odklad odvodov aj za február 2021, taktiež do konca júna 2021, pri splnení stanovených podmienok. Vláda pristúpila k obdobnému odkladu odvodov aj za marec a apríl 2021.³³ 21. mája nadobudlo účinnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky,³⁴ na základe ktorého môžu subjekty spĺňajúce podmienky požiadať o odklad odvodov aj za máj 2021. K ďalšiemu rozšíreniu tohto druhu pomoci prišlo 20. októbra, keď vláda prijala uznesenie, ktorým sa umožňuje odložiť si splatnosť odvodov aj za október 2021.³⁵ Aj v dôsledku zhoršujúcej sa epidemickej situácie sa vláda rozhodla rozšíriť takúto formu pomoci aj za mesiace november³⁶ a december 2021.³⁷ Následne bola možnosť odkladu rozšírená aj o január³⁸ a február 2022.³⁹ Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

²⁷ Dávka "pandemické nemocenské" tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok. Napríklad v apríli 2020 predstavovalo "pandemické nemocenské" približne desatinu všetkých vyplatených dávok (Informačný systém Sociálnej poisťovne).

²⁸ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z. ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. novelizované nariadeniami 132/2020 Z. z. a 102/2021 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

²⁹ Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

³⁰ Pozri nariadenie vlády 380/2020 Z. z.

³¹ Pozri nariadenie vlády 31/2021 Z. z., ktoré novelizuje a dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³² Pozri nariadenie vlády 89/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³³ Pozri nariadenie vlády 154/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³⁴ Pozri nariadenie vlády 181/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³⁵ Pozri nariadenie vlády 379/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³⁶ Pozri nariadenie vlády 435/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³⁷ Pozri nariadenie vlády 517/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³⁸ Pozri nariadenie vlády 16/2022 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³⁹ Pozri nariadenie vlády 52/2022 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

Tabuľka 6 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky ^a

Mesiac	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
Počet			
marec 2020 (odklad)	5 056	6 140	11 196
apríl 2020 (odpustenie)	13 582	19 404	32 986
máj 2020 (odklad)	2 518	3 407	5 925
jún 2020 (odklad)	1 204	1 342	2 546
júl 2020 (odklad)	974	872	1 846
december 2020 (odklad)	1 018	1 761	2 779
január 2021 (odklad)	1 410	2 525	3 935
február 2021 (odklad)	1 374	2 220	3 594
marec 2021 (odklad)	1 239	1 999	3 238
apríl 2021 (odklad)	890	1 527	2 417
máj 2021 (odklad)	641	1 044	1 685
október 2021 (odklad)	573	1 057	1 630
november 2021 (odklad)	752	1 508	2 260
december 2021 (odklad)	771	1 619	2 390
január 2022 (odklad)	755	1 443	2 198
február 2022 (odklad)	701	1 076	1 777
Suma			
marec 2020 (odklad)	854 044,54 €	18 148 839,15 €	19 002 883,69 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 408 817,67 €	65 809 179,51 €	68 217 997,18 €
máj 2020 (odklad)	470 768,03 €	20 281 054,34 €	20 751 822,37 €
jún 2020 (odklad)	227 207,09 €	10 288 395,74 €	10 515 602,83 €
júl 2020 (odklad)	180 372,06 €	3 788 888,72 €	3 969 260,78 €
december 2020 (odklad)	184 073,35 €	5 619 657,73 €	5 803 731,08 €
január 2021 (odklad)	274 451,46 €	7 652 637,26 €	7 927 088,72 €
február 2021 (odklad)	278 575,32 €	6 584 920,94 €	6 863 496,26 €
marec 2021 (odklad)	254 826,81 €	6 963 467,91 €	7 218 294,72 €
apríl 2021 (odklad)	188 061,21 €	5 301 235,47 €	5 489 296,68 €
máj 2021 (odklad)	134 119,20 €	4 160 316,45 €	4 294 435,65 €
október 2021 (odklad)	112 287,01 €	3 509 818,30 €	3 622 105,31 €
november 2021 (odklad)	142 289,09 €	5 285 484,88 €	5 427 773,97 €
december 2021 (odklad)	145 700,93 €	5 563 025,00 €	5 708 725,93 €
január 2022 (odklad)	154 940,59 €	5 235 684,01 €	5 390 624,60 €
február 2022 (odklad)	136 953,67 €	3 931 016,08 €	4 067 969,75 €

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^a Údaje sú aktuálne k 4. aprílu 2022; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovávaní existujúcich podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov;

^b Údaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 bol pôvodne schválený do leta 2020 a neskôr predĺžený až do 30. júna 2021. Na základe nariadenia vlády Slovenskej republiky⁴⁰ sa upravila aj splatnosť odvodov nasledovne: odložené odvody za marec 2020 sú splatné v termíne do 30. septembra 2021, za máj 2020 do 31. marca 2022, za jún 2020 do 30. júna 2022, za júl 2020 do 30. septembra 2022, za december 2020 do 31. decembra 2022, za január 2021 do 31. marca 2023, za február 2021 do 30. júna 2023, za marec 2021 do 30. septembra 2023, odložené odvody za apríl 2021 sú splatné v termíne do 31. decembra 2023, odložené odvody za máj 2021 sú splatné do 31. marca 2024. Odložené odvody za október 2021 sú splatné do 30. júna 2024, za november budú splatné do 30. septembra 2024 a za december sú splatné najneskôr k 31. decembru 2024. Odložené odvody za január 2022 sú splatné do 31. marca 2025 a za február sa splatnosť určila na 30. jún 2025. Odklad odvodov je umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 % v porovnaní s rokom 2019, príp. s februárom 2020. Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 6 obsahuje

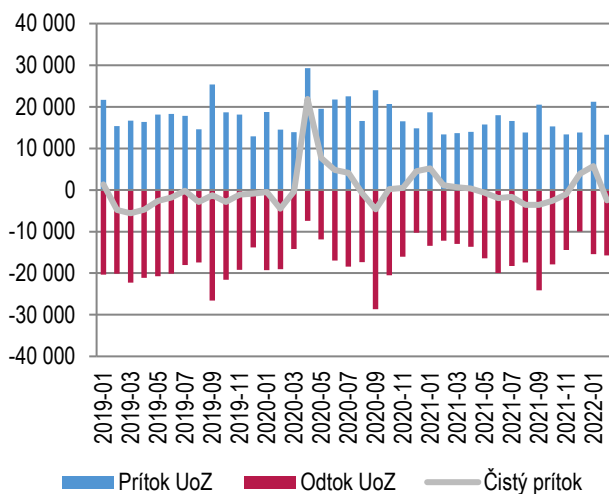
⁴⁰ Pozri nariadenie vlády 611/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 4. aprílu 2022 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

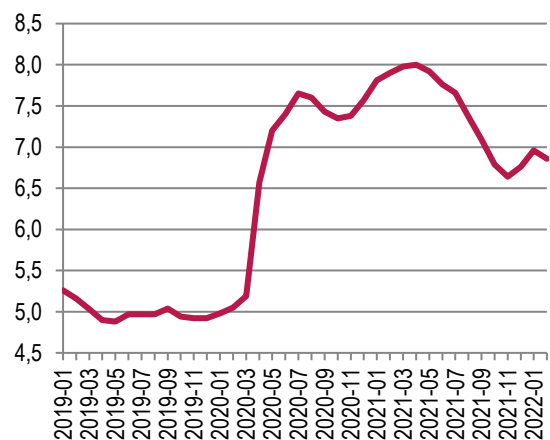
Situácia na trhu práce

Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb. V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavovalo oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Situácia na pracovnom trhu sa počas letných mesiacov 2020 stabilizovala. Pokles nezamestnanosti zaznamenaný medzi augustom 2020 a októbrom 2020 (pozri Graf 6) evidujeme aj po sezónnom očistení dát.

Graf 5 Prítok a odtok UoZ

Graf 6 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Čistý prítok je vypočítaný ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

So zhoršovaním epidemickej situácie na jeseň 2020 však prítok uchádzačov do evidencie opäť začal preyšovať ich odtok. Tento stav trval od októbra 2020 až do apríla 2021. Od mája 2021 pozorujeme opäť čistý odtok, ktorý pretrvával až do novembra 2021. Po dočasnom zhoršení situácie na trhu práce v decembri 2021 a januári 2022 sa prítok nových uchádzačov o zamestnanie spomalil a vo februári 2022 bol nižší ako počet uchádzačov odtečených z evidencie. Tomu odpovedá aj mierny pokles miery evidovanej nezamestnanosti, ktorá v tomto mesiaci dosiahla hodnotu 6,9 %, čo je 1,7 p.b. nad úrovňou z marca 2020.⁴¹

Počet zamestnávateľov v marci 2022 medziročne stúpol o 2 % a celkový počet poistných vzťahov (zamestnanci, dohody a SZČO) vzrástol o 1,6 % (Tabuľka 7). Výraznejší medziročný rast pozorujeme v prípade dohôd (+7,5 %). Počet zamestnaneckých poistných vzťahov dosiahol hodnotu 1 981 735, čo medziročne predstavuje nárast o 1,3 %. Počet samostatne zárobkovo činných osôb poklesol o 4,7 %.

Tabuľka 7 Vývoj počtu poistencov z registra Sociálnej poisťovne

Subjekt	Marec 2021	Marec 2022	Nárast / pokles	Nárast / pokles (%)
Zamestnávateľa	184 223	187 878	3 655	2,0 %
Zamestnanci (ZEC)	1 955 878	1 981 735	25 857	1,3 %
Dohody (DOH)	333 905	358 958	25 053	7,5 %

⁴¹ Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t. j. takých, ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia, nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

SZČO povinne poistení	224 062	213 620	-10 442	-4,7 %
Spolu (ZEC + DOH + SZČO)	2 513 845	2 554 313	40 468	1,6 %

Zdroj: Sociálna poisťovňa.

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu vláda SR niekoľkokrát schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“. V súčasnosti je pomoc predĺžená do februára 2022.⁴² Zároveň rozhodla aj o predĺžení doby splatnosti poistného na sociálne poistenie za vybrané mesiace roka 2020 až do konca decembra 2022, za vybrané mesiace roka 2021 až do konca decembra 2024 a za vybrané mesiace roka 2022 až do konca júna 2025. Viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch a ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na trh práce počas obdobia od vypuknutia pandémie

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a februárom 2022 došlo k zvýšeniu miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % na 6,86 %. Situácia na trhu práce vyjadrená prostredníctvom miery evidovanej nezamestnanosti sa vo februári zlepšila medzimesačne o 0,1 p.b. (z januárových 6,96 % na februárových 6,86 %). Vývoj na slovenskom trhu práce v nasledujúcich mesiacoch bude závisieť od niekoľkých kľúčových faktorov. Zdá sa, že trh práce sa aj vďaka pomoci zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny do značnej miery vysporiadal s následkami pandémie. Príliv utečencov z Ukrajiny predstavuje ďalšiu výzvu, s ktorou sa v krátkom čase budeme musieť vysporiadať. Stále vysoký počet voľných pracovných miest na slovenskom trhu práce môže znamenať príležitosť umiestniť časť diaspóry z Ukrajiny a pokúsiť sa ich integrovať do našej spoločnosti. V dôsledku príchodu utečencov existuje potenciál uvoľniť úzke miesta na trhu práce.

Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február 2020 – február 2022)

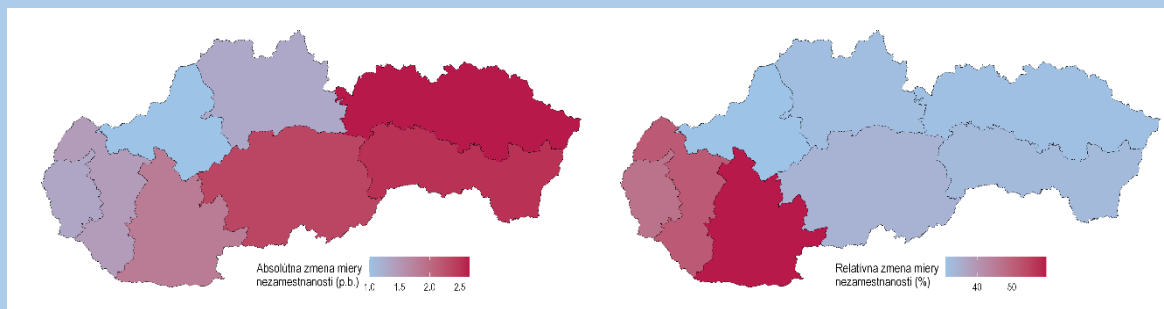
Kraj	február 2020	február 2022	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	2,83	4,16	1,33	47,00
Trnavský	2,80	4,24	1,44	51,43
Trenčiansky	3,21	4,20	0,99	30,84
Nitriansky	3,04	4,86	1,82	59,87
Žilinský	4,07	5,37	1,30	31,94
Banskobystrický	6,94	9,30	2,36	34,01
Prešovský	8,45	11,11	2,66	31,48
Košický	7,70	10,22	2,52	32,73
SR	5,05	6,86	1,81	35,84

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.: Miera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Z aktuálnych údajov vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla v porovnaní s februárom 2020 najvýraznejšie v absolútnom vyjadrení (v p.b.) v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji (nárast o 2,66 p.b., 2,52 p.b., respektíve 2,36 p.b.). V pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020 (v percentách) najmarkantnejšie vzrástla miera evidovanej nezamestnanosti v Nitrianskom (59,87 %, respektíve 1,82 p.b.) a Trnavskom kraji (51,43 %, respektíve 1,44 p.b.). Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti v absolútnom vyjadrení zaznamenali úrady práce v Trenčianskom a Žilinskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári 2020 o niekoľko p.b. vyššia v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti je v týchto regiónoch nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B2).

⁴² Viac informácií o aktuálnych podmienkach podpory je dostupných na internetovej stránke www.pomahameludom.sk.

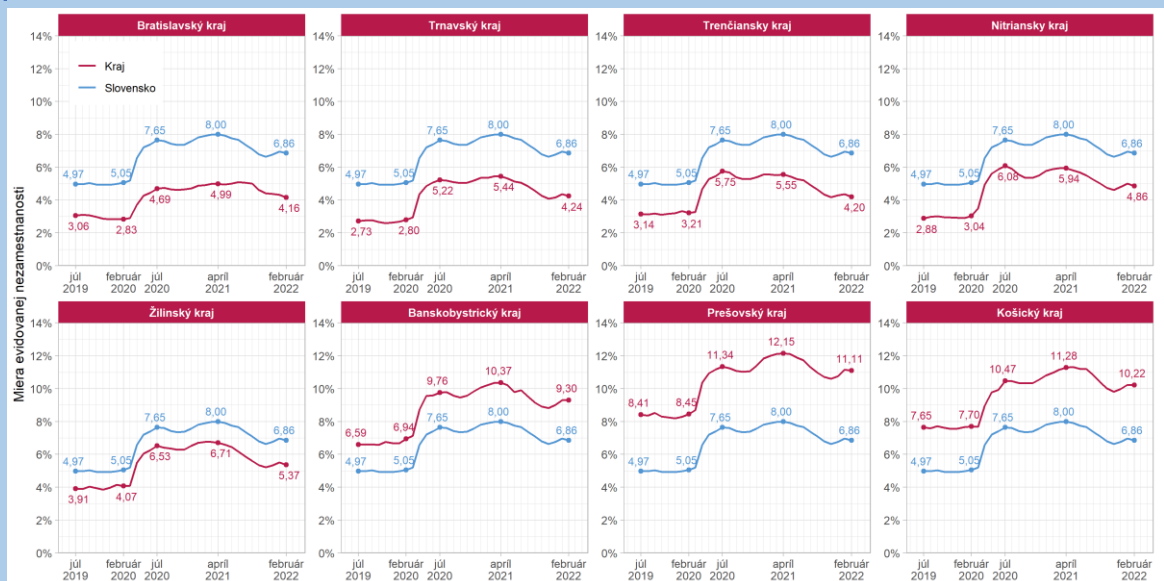
Graf B2 Zmena miery evidovanej nezamestnanosti medzi februárom 2020 a februárom 2022

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Regionálnu heterogenitu v miere evidovanej nezamestnanosti potvrdzuje aj Graf B3. Zároveň však dokumentuje pokles miery evidovanej nezamestnanosti zaznamenaný medzi januárom 2022 a februárom 2022 vo všetkých krajoch s výnimkou Banskobystrického, kde sa medzimesačne miera evidovanej nezamestnanosti nezmenila a zostáva na úrovni 9,3 %. Situácia v ostatných krajoch sa nevyvíjala identicky, čo prezrádza aj pokles miery evidovanej nezamestnanosti v intervale od 0,02 p.b. v Košickom kraji až po 0,16 p.b. v Bratislavskom a Trenčianskom kraji. Pokles o 0,15, resp. 0,14 p.b. evidujeme v Nitrianskom a Žilinskom kraji. Miera evidovanej nezamestnanosti v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji zostáva naďalej o niekoľko p.b. vyššia v porovnaní s ostatnými krajoimi. Čistý prítok UoZ bol negatívny vo všetkých krajoch.

Graf B3 Miera evidovanej nezamestnanosti vo februári klesla vo všetkých krajoch, výnimkou je Banskobystrický kraj

Zdroj: ÚPSVaR

Bibliografia

- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Chujac, T., Komadel, J., & Veselková, M. (2021b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 15)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2021/08/ISP_2021_Prva_pomoc_update15_FINAL.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 4)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/isp_2020_prva_pomoc_update4_final.pdf

- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 5)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/ISP_2020_Prva_pomoc_update5_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 6)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/ISP_2020_Prva_pomoc_update6_FINAL.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Dostupné na Internete: SIP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf
- MPSVR SR. (2020). *Z „Prvej pomoci +“ rezort vyplatí viac peňazí väčšiemu počtu žiadateľov, 28. 10.* Dostupné na Internete: internetová stránka MPSVR SR: <https://bit.ly/32fm9RII>
- Úrad vlády SR. (2020). *Uznesenie č. 682/2020 a materiál č. 23088/2020*. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/18833/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 319/2021 a materiál č. UV-10558/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/19292/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 440/2021 a materiál č. UV-16464/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26308/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 646/2021 a materiál č. UV-25446/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26587/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 682/2021 a materiál č. UV-27081/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26654/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 714/2021 a materiál č. 27687/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26685/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 72/2021 a materiál č. UV-2115/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25710/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 782/2021 a materiál č. UV-29562/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26775/1>

Úrad vlády SR. (2022). Uznesenie č. 104/2022 a materiál č. UV-4774/2022. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26928/1>

Úrad vlády SR. (2022). Uznesenie č. 56/2022 a materiál č. UV-1773/2022. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26861/1>

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. (2021). Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu "Prvá Pomoc" (aktualizácia č 18 - podmienky platné pre oprávnené obdobie od 01.02.2021). Dostupné na internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/marec_2021_2/Oznamenie_aktualizacia_od_01022021_final.pdf.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (2020). Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu „Prvá pomoc“ (aktualizácia č. 13). Dostupné na Internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/december/Oznamenie_nov_platnost_od_01102020_ver05.pdf